

realis loco tituli esse dicitur, & qui eam allegat, habetur ac si quemcumque optimum titulum demonstraret. Verum hic ipse titulus non verè demonstratur, sed intra præsumptionis, utur gravissimæ, limites continetur; proindeque nec ista præsumptio satis valere visa fuit, nisi eidem alia præsumptio accederet, quæ emergeret ex præsentationibus per annos quinquaginta factis, & effectum sortitis. Atque hac in parte quidquam amplius visum est postulari in præscriptione immemoriali, quam in ordinaria, quæ quadragenaria est, non sanè quòd ordinaria sit validior immemoriali natura sui, sed quòd in ordinaria titulus reverà allegetur, & probetur, in immemoriali præsumatur, & loco tituli sint præsentationes illæ quinquaginta annorum, utur semper sint titulus præsumptus. Imò nec quidquam amplius adjectum videtur præscriptioni immemoriali, quam ad adjuvandam præsumptionem tituli, & ad excludendam suspicionem usurpationis; cum spatio quinquaginta annorum non adeo facilè perire potuerint authenticæ præsentationum scripturæ. Huic rigidiori probationum formæ adstringuntur primùm ex Tridentino decreto *Communitates*, vel *Universitates*, quarum sanè nomine non veniunt aut Collegia Clericorum, aut Monasteria, de quibus non videtur esse usurpationis suspicio. Veniunt igitur Universitates, seu Communitates laicorum, apud quas identidem ex multitudine & potentia populi agnatum est, sine titulo Ecclesiarum jura usurpata fuisse. Ne verò quisquam sub Communitatum, aut Universitatum nomine comprehensa crederet Studia Generalia, id expressum voluit Concilium Tridentinum, quòd in dicto cap. 9. vers. *Exceptis*, singularem mandavit rationem haberi Generalium Studiorum. Deinde ex Tridentino decreto adstrictæ fuerunt rigidiori probationi juspatronatus personæ illæ, in quas usurpationis suspicio caderet. Istæ sunt personæ potentes, quarum scilicet in cer-

to loco, ubi beneficia, & Ecclesiæ consistunt, magna potestas est, præsertim cum jurisdictione conjuncta. Non tamen ad Supremos Principes Tridentinum decretum refertur, de quibus tantùm abfuit, ut Tridentini Patres suspicionem usurpationis haberent, quin potius eorum singularem haberi rationem voluerint in dicto cap. 9. ibi: *Exceptis patronatibus super Cathedralibus Ecclesiis competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem, & Reges, aliosque sublimes, ac supremos Principes jura imperii in dominiis suis habentes pertinent.* Tradunt Pragmatici, hanc Concilii Tridentini constitutionem exigentem in potentibus rigidioram probationem, non solum in judicio petitorio, sed etiam in possessorio locum habere, quam ad rem laudant decretum Congregationis Concilii anni 1598. die 13. Januar. Non tamen locum habet, ubi non de beneficiis ecclesiasticis agatur, sed de laicis Cappellaniis, cum in istis non agatur de imminutione jurium ad Ecclesiam pertinentium, de quibus solliciti fuerunt Antistites Tridentini. Item locum non habet, quotiescumque personæ potentes non petant, aut vindicent juspatronatus adversus Ecclesiæ libertatem, sed potius petant, aut vindicent à tertio possessore; neque enim per Tridentinum decretum obviam itum est tuendis privatorum juribus, sed tuendæ potius Ecclesiarum, ac beneficiorum libertati. Denique si juspatronatus adversus Ecclesiam simul vindicetur à persona potente, & ab alio omninò privato, de quo nulla sit usurpationis suspicio, nec tum quidem puto, rigidioram illam probationis formam esse observandam; ne aliàs ex interventione personæ potentis privata persona ad judicium accedens damnum sentiat; & ex alia parte inæquale judicium instituat in concursu plurium contendendum, quemadmodum Pragmatici plures observaverunt, laudati à De-Fargna in parte 5. de jurepatron. can. 12. casu 3. num. 9.

CA-

CAPUT VII.

De juribus Patrono ex Canonum disciplina concessis.

NON semper eadem, & constans fuit disciplina, qua patronis certa jura ex sacrorum canonum indulgentia concessa fuerunt. Siquidem licèt olim vix concederetur aut inscriptio nominis, aut specialis commemoratio habenda inter publicas preces, aut honor processionis, quemadmodum veteres loquebantur; sensim tamen obtinuit, ut jura juribus accumularentur. Hodie tamquam præcipuum jus habetur, quod in præsentatione consistit, cap. 3. de jurepatron. cap. 1. de præbend. in 6. Et quidem quousque collatio beneficiorum à collatione sacrorum ordinum minimè distinguebatur, patroni, cum beneficium vacaret, quendam idoneum sistebant apud Episcopum, pro modo officii beneficio adnexi ordinandum; & ordinatione ipsa Clericus patronatæ Ecclesiæ adscribatur, can. 32. caus. 16. quæst. 7. Postquam verò sejungi cœpit collatio beneficii à collatione ordinis, cœperunt patroni etiam ordinos sistere causa beneficii ex Episcopali institutione consequendi. Itaque actus patroni certam personam sistens præsentatio dicta est, quæ, ut liquet, speciem quandam habet commendationis Episcopo factæ, quam deinde Episcopalis institutio sequitur, can. 38. caus. 16. quæst. 7., cap. 4. hoc tit. Porro hoc jus præsentandi, utur vix à commendatione distinguatur, adeo plenum est, atque expeditum, ut ordinarius beneficii collator præsentatum instituere in beneficio teneatur, nisi fortè præsentatus aut ineptus demonstretur, aut indignus, cap. 4. de offic. jud. ordin. Hinc datur facultas præsentato, quem sine causa Episcopus instituere recuset, ad Superiorem appellandi, cap. 29. hoc tit., quin ordinarius possit se excusare ajendo, sibi notas esse singulares causas, quas non æstimat aperiendas, ne fortè eo prætextu legitimis patronorum juri-

bus contra mentem Ecclesiæ detrahatur, juxta caput 9. principio Tridentinæ sessionis 25. Ex his facilè satisfieri potest vulgari quæstioni, an etiam laicus possit à patrono apud Episcopum præsentari. Multa in hanc rem Pragmatici scripserunt, quorum alii nominari quidem laicum posse dixerunt, non præsentari; alii etiam præsentationem admiserunt, dummodò sub conditione fieret, videlicet clericatus obtinendi; alii alia adjecterunt, universi nulla legis definitione innixi, tantùm hoc principio contententes, quo statuerent, per præsentationem jus ad beneficium adquiri, cujus juris laicos incapaces esse dixerunt. Ego sanè, cui simplices observationes placent, & alienæ à perplexitate verborum, respectio ad veterem præsentandi usum, qui vigeat, quum collatio beneficiorum erat cum ordinum collatione conjuncta; & cum intelligo præsentari à patronis consuevisse necdum ordinos, sed ordinos fieri præsentationem posse. Neque verò separata collatione ordinum à collatione beneficii, aut natura præsentationis, aut præsentati ratio, aut præsentantis jus immutata fuerunt; sed tantùm facilior redditus fuit gratia Episcoporum ordines conferentium ordinationis ritus, dum Episcopi potuerunt etiam sine collatione beneficii Clericum ordinare. Quid igitur est, quod dicitur, præsentationem etiam jus tribuere ad beneficium? Nihil aliud profectò, quam præsentatione facta jus adquiri præsentato, ut, quoties nihil aliud obstat, præsentatus ordinetur in eo ordine, qui beneficio adipiscendo congruat, eodemque tempore Ecclesiæ beneficii adscribatur, & beneficio donetur, quæ si ita explicentur, uti explicari commodè debent, percipitur statim, ejus juris laicum non esse incapacem. Tantùm observatione

dignum est eum, qui præsenteretur, in ea conditione esse debere, ut possit intra legitimum tempus præsenteribus præstitutum, ad eum ordinem promoveri, quem beneficii qualitas postulat, & quidem servata in hac parte ecclesiastica disciplina. Quid enim ex. gr., si ageretur de Ecclesia Parochiali patronata, ad quam patronus præsentaret laicum, aut etiam Clericum in minoribus ordinibus constitutum? Profectò cum Parochiale beneficium postulet in possessore Sacerdotalem ordinem; aliàs autem laicus, vel etiam Clericus in minoribus ordinibus adhuc constitutus, non nisi post longa temporum spatia, & post emensos varios majorum ordinum gradus, insigniri Sacerdotio queat; irrita erit præsentatio, & tùm demùm recipietur, quando præsentato nihil oberit, quominus Sacerdotio initietur intra tempus patrono à sacris canonibus concessum.

Quinque prioribus Ecclesiæ sæculis necdum puto, patroni jus præsentandi Clericos fuisse tributum, sive quòd non possunt ulla temporis illius monumenta proferri, ex quibus de præsentatione hujusmodi constet, sive quòd legamus sub nomine Gelasii Papæ patroni nihil aliud datum fuisse, quam *processionis aditum*, & quidem talem, qui *Christianis omnibus in commune debetur*, can. 26. & 27. caus. 16. quæst. 6. Hoc primum jus concessum adparet gratia illorum Episcoporum, qui Ecclesias, seu beneficia in aliena diocesi erexissent, qui cum ab ordinatione Clericorum in aliena diocesi facienda excluderentur, illud saltem singulari gratia obtinuerunt, ut Clericos ordinandos Diocæsano exhiberent, quos ordinarii ipsi in eadem Ecclesia, ac beneficio instituerent. Id manifestè liquet ex canone Arausici Concilii anni 441., qui à Gratiano editus est in can. 1. caus. 16. quæst. 5., quamquam observandum ibidem sit, vitiatam esse inscriptionem, quasi tribueretur *Nicolao Pape*, quandoquidem ad Nicolaum Papam minimè pertinet. Potius moribus re-

cipi cœpit, ut ea præsentatio paulatim admitteretur. Primum apud Græcos ex constitutione Zenonis Imperatoris obtinuit, ut fundatoribus liceret futuræ administrationis modum in foundationis limine designare; at id generaliter, & quidem *secundum præscriptos fines*, uti legitur in l. 15. cod. de sacros. Eccles., unde conjicio non in universum quidem fundatores, & fundatoris successores potuisse designare Clericos Ecclesiæ, & beneficii administratos, sed tùm demùm, quidquam singulare in hac parte reservaretur. Temporibus Justiniani abiit in vulgarem disciplinam, ut in Xenodochiis fundatores, & causam à fundatoribus habentes præficerent bonorum administratos, & curatores, l. 46. §. 3. cod. de Episc. & Cleric., quo casu Episcopi ab administris liberè præficiendis abstinere jubebantur. Id tamen adhuc erat jus singulare receptum in religiosis domibus, nondum tamen ad Ecclesias, & ecclesiastica munera traductum, saltem certa, & publica lege. Interea verò fundatores etiam istud vehementer exoptabant, quod probatum fuit ab Justiniano Imperatore in Nov. 57. cap. 2., hac adhibita cautione, ut præsentati ab Episcopo examinarentur, & tùm demùm instituerentur in beneficio, cum essent ad idem beneficium idonei ab Episcopo judicati; quod generaliter adhuc magis recipi visum est, ubi disertius, & clarius publicatum est ab eodem Imperatore in Nov. 123. cap. 18. His institutionibus Græco-Romanum Imperium regebatur. Sed in Hispania, ad quam Justiniani Codices traduci non potuerunt, veluti à barbaris gentibus occupatam, vetus disciplina integra mansit, juxta quam libera bonorum Ecclesiæ à fundatoribus donatorum erat administratio pœnès Episcopos, uti legitur in can. 19. Concilii Toletani III. anni 589., seu in can. 2. caus. 10. quæst. 1., quod confirmatum est in Concilio Toletano IV. anni 633., can. 6. caus. 10. quæst. 1., uti demonstrant verba illa *juxta canonum instituta*. Non multo postea Toletani Patres ab his regulis re-

recesserunt; siquidem in Concilio Toletano IX. anni 655. cum Episcopi plures abuterentur administratione sibi concessa, & quidem contempta fundatorum voluntate, extra ordinem concessum fuit fundatoribus, ut isti, quandiu viverent curam bonorum sollicitam habere possent, imò & offerre Episcopis administratos instituendos in Ecclesiis, quas illi erexissent. Extra ordinem, inquam, hanc facultatem obtinuerunt fundatores, quamobrem coërcita fuit ea facultas ad personam fundatoris, quin ad successores transiret, can. 32. caus. 16. quæst. 7. Fortè ob oculos Toletanorum Antistitum esse potuit decretum Concilii Arausici anni 441. superius memoratum, quod sub nomine Nicolai I. exhibetur in can. 1. caus. 16. quæst. 5., unde facultatem fundatori Episcopo, quoad ipse viveret ab Arausico Concilio concessam, suadente necessitate, vel utilitate Ecclesiarum, prorogaverunt ad fundatores universos sine discrimine personarum, dum tamen ultra personas fundatorum minimè extenderetur. Sed paulatim eò res progressa fuit, præsertim post receptas ubique Justiniani Novellas, & post Novellarum disciplinam in hac parte confirmatam variis canonibus per provincias editis, ut æquè fundatoribus, ac fundatorum successoribus jus præsentandi concederetur, quale hodie passim in universa Ecclesia observatur.

Ita producta disciplina occasionem variis abusibus præbuit. Etenim cum primum generaliter factum est, ut patroni jus præsentandi Clericos obtinerent, putaverunt patroni, idem jus vix distinguere à quadam specie administrationis bonorum, quæ ipsis Patronis reservaretur, quasi Clericus præsentatus à patrono possessionem bonorum à patrono acciperet, & patroni nomine curam Ecclesiæ vel beneficii gereret universam. Noverant patroni de ea administratione sermonem fieri in dicta l. 15. cod. de sacros. Eccles., ubi prima juris præsentandi delineamenta intuebantur. De eadem admi-

nistratio sermo occurrit in dicta l. 46. §. 3. cod. de Episc. & Cler., ubi sermo est de designatione illorum, qui domibus religiosis ex fundatorum voluntate præsentent. Insuper in Nov. 57. cap. 2. mentio fit de iis, qui ministris Ecclesiæ *ministrant alimenta*, quibus propterea jus præsentandi conceditur; quæ sanè ministratio alimentorum designat possessionem bonorum pœnès patronos aliquando consistentem; atque idipsum adparet in conspectu Novellæ 123. cap. 18. Et reverà quousque in Hispania jus præsentandi concessum non erat patronis, Toletana Concilia id expressè sanxerunt, ut bona Ecclesiæ semel collata in Episcoporum potestatem omninò conferrentur, dicto can. 2. & 6. caus. 10. quæst. 1., deinde data fundatoribus etiam in Hispania præsentandi facultate, hæc ipsa facultas non distinguebatur à *cura sollicita pro Ecclesiis habenda*, uti legitur in can. 32. caus. 16. quæst. 7. Hinc factum est, ut patroni universi in patronatis Ecclesiis, & bonis earundem Ecclesiarum ita se gerebant, ac se gerebant in bonis profanis, proindeque eò etiam aliquando devenirent, ut, cum plures essent, inter se dividerent & Ecclesias, & Altaria, modò inter varias contentiones occasione divisionis obortas neminem Clericum sacris obeundis ministeriis designantes, modò nominantes plures Clericos, quorum unusquisque in parte Ecclesiæ, vel Altaris sacra faceret, unde simultates, & jurgia etiam cum gravi populorum scandalo proficiscebantur. Ardua res erat in his adjunctis bono Ecclesiarum prospicere, ne aliàs patronorum juribus jamdiu investis, ac confirmatis fraus fieri videretur. Cæterum statui in primis cœpit, ut à divisione Ecclesiarum, & Altarium abstinere, cujus rei vestigia sunt in can. 35. 36. caus. 16. quæst. 7., cap. 1. & 2. de jurepatron., cujuscumque tandem auctoris existant; nimirum cautum est, ut inter istas divisiones Episcopus intercederet, ipse juberet claudr, Ecclesiarum ostia, ac sacras reliquias ab

eisdem Ecclesiis auferri; uno verbo, sacris officiis ibidem interdici, nisi ab uno Sacerdote sacra officia peragi patroni voluissent, uti legitur in can. 32. Concilii Triburiensis anni 895., quem Gratianus, non satis tamen integrum, retulit in dicto can. 36. caus. 16. quæst. 7. Intercessit etiam eadem ætate Lotharius Imperator, uti liquet ex ejus lege in l. 3. legum Longobardarum tit. 1. cap. 44. ita concepta, *De Ecclesiis, quæ inter coheredes divisa sunt, considerandum est, quatenus, si secundum nostram providentiam, & ammonitiones Episcopi, ipsi coheredes eas tenere voluerint, & honores faciant: si autem hoc contradixerint, ut in Episcopi potestate maneat, utrum eas ita custodire permittat, aut reliquias inde auferat, & ubi ad nostrum beneficium Ecclesia pertinentes ita divisa fuerint inventa, & ut describantur, & nobis enuncientur.* Fuit præterea certum definitum tempus, intra quod patroni unum Clericum præsentarent, ad excitandam patronorum quandoquæ negligentiam sollicitudinem, ne Ecclesia, vel beneficium diutius vacaret. Id primum adparet factum in Romano Concilio Eugenii II. circa annum 825. can. 9., aut in alio sequente Concilio Romano Leonis IV. circa annum 850. can. 24. his verbis: *Et si secularium hominum sub jure sunt constituta, ab Episcopo illius diœcesis admoneantur, & si admoniti Presbyteros intra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, curam exinde habens Episcopus absque neglectu Principi suggerat, quatenus ejus emendetur sententia.* Hinc adparet, quam falsa sit vulgaris Interpretum plurimorum opinio, qui asserere non dubitarunt, tempus patronis nullum præfinitum fuisse ante Concilium Lateranense Alexandri III. anni 1180., juxta cap. 3. de jurepatron. Notandum sanè est, in dicto canone Eugenii & Leonis, trimestre tempus patrono concessum numerandum fuisse non à die vacationis beneficii, neque à die scientiæ patroni, sed à die admonitionis ab Episcopo factæ. Item notandum, negligentiam patroni non fuisse ab Epis-

copo liberè beneficium conferente supplendam, sed extraordinario remedio, quale indicant ipsa memorata Concilii verba, consulendum vacanti beneficio fuisse. Notandum denique est, ibi non actum fuisse de ecclesiastico, sed de laico patronatu, quemadmodum ipsa etiam canonis verba demonstrant. Disciplinam istam in parte renovaverunt, in parte immutaverunt Patres Lateranenses sub Alexandro III., statuentes, Episcopo liberè licere beneficium conferre, si patroni intra tres menses neminem præsentaverint, dicto cap. 3. de jurepatron., in quo juxta integra Concilii exemplaria emendanda sunt postrema verba, atque ita legendum: *& cui competat, intra tres menses non fuerit definitum;* & quo casu patroni plures suffragia divisissent, eum adprobari Clericum, qui majoribus juvaretur meritis, & plurimorum eligeretur, & adprobaretur ad sensum. Renovata, inquam, in parte fuit vetus disciplina, vel quòd trimestre tempus patronis concessum adparet, vel quòd de laicis, non de Clericis patronis constitutionem intelligendam esse, nomina, quæ ibidem occurrunt, *fundatorum, & heredum* perspicuè demonstrant; immutata in parte, vel ubi data facultas est Episcopo liberè conferendi, quin opus amplius sit remediis extraordinariis, de quibus agitur in Concilio Romano Eugenii, & Leonis, aut in cap. 1. & 2. eod. tit., & in can. 36. caus. 16. quæst. 7., vel ubi non à die admonitionis, sed à die scientiæ vacantis beneficii computandum trimestre tempus intelligitur, argumento cap. 2. de concess. præb. Fortè adhuc hodie trimestre tantummodò tempus patronis laicis præfinitum agnosceremus, nisi Amanuenses occasionem dedissent disciplinæ in hac parte immutandæ. Quum enim in nonnullis Gregorianæ collectionis codicibus scriptum fuerit, *intra quatuor menses*, in aliis legeretur, uti etiam legitur in prima collectione Decretalium, *intra tres menses*, Interpretes in scripturæ varietate rem pro dubia habentes in hu-

ma-

manierem sententiam iverunt, ac quatuor menses patronis eisdem concesserunt, quasi à Concilio præfinitos, quæ sententia tandem vim juris obtinuit, cum juxta illam rescripsit Bonifacius VIII. in cap. un. §. 1. hoc tit. in 6. Sic coercita à Lateranensibus Patribus patronorum laicorum negligentia, dubitari cœpit, an adversus patronos ecclesiasticos negligentes similis recipienda foret disciplina. Rem in dubio collocabat altera Lateranensis ejusdem Concilii constitutio, qua beneficiorum collatoribus semestre tempus collationis causa indulgebatur, cap. 2. de concess. præbend. Hinc videbantur Clerici patroni comparandi potius collatoribus quia Clerici; illinc comparandi potius patronis laicis, quia præsentantes erant, non conferentes. Voluit Alexander III., Clericos patronos in hac re, scilicet in definitione temporis, collatoribus potius comparari, ac propterea semestre tempus obtinere, cap. 22. hoc tit. Ecquidem fateor, in hoc cap. 22. perspicuè non adparere, de ecclesiastico potius quam de laico patronatu institutum fuisse sermonem. At ego observo, Alexandrum III. hoc rescriptum edidisse post Lateranensem Concilium à se celebratum, quemadmodum liquet ex toto contextu, qualis habetur in cap. 5. de æt. & qual. præfic. in 1. collectione, cujus etiam pars traducta est in capitulum 4. eod. tit. apud Gregorium IX., neque est verosimile, Alexandrum III. aliquid insinuare voluisse contra statutum Lateranensis Concilii trimestre tantum tempus patronis laicis designantia, & quidem in eo ipso rescripto, in quo executionem Concilii Lateranensis urgebat. Post hæc adjicio, clarius deinde aperuisse mentem Alexandri Bonifacium VIII., dum in cap. un. de jurepatron. in 6. definit, patronis ecclesiasticis tempus semestre concedi. Fateor insuper, in dicto cap. 22. semestre tempus dici præterlapsum, postquam beneficia vacaverint. Sanius intelligenda hæc clausula est; neque enim in eo tempo-

re computandum est tempus illud, quo patroni ignoraverint, cum nihil imputandum sit ignorantia patrono, si ad præsentandum non deveniat. Etiam in Lateranensi Concilio in cap. 2. de concessione præb., cum semestre tempus defineretur causa conferendi, id visum fuerat decernere, ne diutius quam semestri tempore beneficia vacarent; sed clarius definit Innocentius III. in cap. 5. eod. tit., intra illud tempus computandum non esse tempus, quo collatores redargui de negligentia minimè potuissent. Cur igitur non idem dicendum sit de patrono ratione habita præsentationis, etiam in conspectu dicti capituli 22. ? Itaque rationi temporis non nihil discriminis intercedit inter laicos, & ecclesiasticos patronos. Sed præterea discrimen aliud observandum est in modo præsentandi. Nam laicus patronus facta prima præsentatione ad alteram, quamquam non ad ulteriores præsentationes, progredi potest, non quidem priorem excludendo, sed unam alteri cumulandum, quosque secuta non fuerit institutio, quod sanè ecclesiastico patrono non licet, cap. 5. 24. 29. hoc tit., Faber in codice lib. 6. tit. 1. definit. 11., cujus discriminis rationem in eo positam esse arbitrator, quòd veteribus persuasum fuerit, præsentationem laicorum esse speciem commendationis Episcopo factæ, nullumque propriè jus ad beneficium tribuere, cum laici spiritualia jura concedere nequeant; ac præsentationem ecclesiastici patroni jus aliquod ad beneficium impertiri, instar electionum, quæ à Capitulis, vel Collegiis ecclesiasticis fiunt, uti scribebat Innocentius IV. ad dictum cap. 24. Ex hoc discrimine aliud veluti consecrarium invaluit, videlicet patronum ecclesiasticum, qui præsentet indignum, vel ineptum, sive scienter, sive ignoranter, ordinario jure pro ea vice removerit à præsentando, cum semel vel benè, vel malè functus sit officio suo in ea parte, quam nosse tenebatur, argumento l. 55. & 62. ff. de re

ju-

judic., patronum autem laicum, cui facultas plures nominandi conceditur, post præsentationem factam indigni, vel inepti, ad præsentationem alterius adhuc admitti, dummodò intra quadrimestre fiat.

Si ex vulgari adagio rara est fraternitas concordia; si præterea societates ipsæ à pluribus voluntaria animi adfectione initæ non semel concitant odia, & lites, unde Romanis legibus faciliùs societatem, quam contractus cæteros scindi permissum est; sanè frequentiores erunt contentiones, ubi non natura, non libera voluntas, & specialis adfectio, sed lex, aut certorum adjunctorum qualitas, quarundam rerum communionem inter plures induxit, l. 26 ff. de servit. urbanor., l. 77. §. 20. ff. de legat. 2. Parari quidem potuerunt iudicia aut familiæ erciscundæ, aut communi dividundo in aliquibus causis; at hæc obtinere nunquam potuerunt in jurepatronatus, utpotè quod individuum est, & licèt pluribus quandoquè competat, semper tamen habetur, ac si unum sit apud singulos, atque indivisum. Ad summum illud ad tollendas contentiones induci potuit; ut compatroni dividerent inter se per alternas vices jurispatronatus exercitationem, veluti cum alternis vicibus, sive, ut ajunt, per turnum præsentent; at adeo parce, ac sobriè id indulgetur, ut locum habeat hæc tributio, cum omnes patroni in eam, ne uno quidem excepto, consentiant, Clement. 2. hoc tit. Imò etiam si per alternas vices præsentatio faciendæ sit, adhuc tamen non semper litibus finis impositus fuisse videtur. Quocumque se vertant patroni plures; quemcumque præsentandi modum quærant, adhuc certæ disputationes occurrunt, quæ ut bellè dirimantur, tres distinguendæ sunt species. Prima est, cum plures inter se de jurepatronatus contendunt. Altera est, cum plures non contendunt quidem de jurepatronatus, sed convenerint inter se, ut alternis vicibus unus præsentet exclusis cæteris. Postrema est, cum neque de jurepatronatus conten-

dunt, neque convenerunt de præsentatione alternis vicibus faciendæ, sed unusquisque de suo jure semper explicando sollicitus, cum cæteris concurrat ad præsentandum.

Si de prima specie agatur, in qua mirum sit inter plures de jurepatronatus contentio, & ista intra tempus legibus concessum ad præsentandum non finitur, libera conferendi beneficii potestas pro ea vice ad Episcopum devolvitur. Non opus est pluribus, quando in hanc rem perspicua est definitio Concilii Lateranensis in cap. 3. in fine de jurepatron., clarius etiam expressa rescriptis Alexandri III., & Innocentii III. in cap. 12. & 27. eod. tit. Duæ tamen sunt ad hanc regulam probabiles exceptiones. Prima, & quidem Lateranensi decreto, & laudatis Pontificum rescriptis consentanea, est, quoties non plures inter se contendunt de jurepatronatus, sed contentio fiat inter eos ex una parte, qui sibi patronatum vindicent, atque inter Episcopum ex altera parte, libertatem Ecclesiæ, seu beneficii vindicantem; neque enim, dum ab Episcopo diu contenditur, & sibi, suisque juribus collitigantes fraudem fieri conqueruntur, permittendum Episcopo est, liberè post quadrimestre tempus beneficium conferre; ne aliàs suspicio sit, Ecclesiarum Antistites lites, contentionesque movere ea spe illectos, futurum, ut certis modis, etiam tergiversationibus adhibitis, illud jus adquirant, quo minimè gaudent. Quadrimestre tempus constitutum fuit adcoercendam patronorum negligentiam, vel in jurgando perfidiam, ne fortè ex ea damnum in Ecclesias emergat; non constitutum, ut faciliùs Ecclesia libertatem nanciscatur in fraudem legitime quæsi juris, cujus probatio non satis liquida est, nec facile potest intra quadrimestre tempus exhiberi. Quòd si dicas, idipsum concedendum esse litigantibus laicis, cum inter se, non adversus Episcopum contendant, quasi nemo facile ex oppositione adversantium exuatur jure suo, præsertim

tim si negligens non sit, ego repono, litigantem esse quidem venia dignum, nec de negligentia facile incusandum, & si singularia quædam non obstarent, ad præsentationem etiam post legitimum tempus admitti oportere; sed aliud postulare singularem Ecclesiæ utilitatem, quam sanè diu vacare non est opportunum, quin aliàs litigioso patronatui fraus fiat, propterea quòd extra ordinem liberè conferret Episcopus, non jure suo, & quasi ordinarius collator; è converso, ubi lis inter Episcopum, & extraneum instituitur, concessa Episcopo post legitimum tempus conferendi facultate, jure suo conferre Episcopus videretur, & quasi missus in possessionem illius juris, de quo adhuc pendet in judicio controversia. Utar adhuc contractiore argumento. Nimirum definitio temporis ex jure singulari inducta est. Ergo tantum locum obtinet in eo casu, qui jure singulari comprehenditur. Decretum Lateranensis Concilii in dicto cap. 3. hoc tit. concedit facultatem conferendi Episcopo, si quæstio jurispatronatus emerit inter aliquos: rescriptum Alexandri III. conceptum est de controversia laicorum, cap. 12. eod. tit.: de discordia laicorum similiter conceptum est rescriptum Innocentii III. in cap. 27. eod. Nullibi mentio fit de controversia inter laicos, & Episcopum ipsum. Igitur singularis illa devolutio inducta gratia Episcopalis collationis, in hac specie locum non obtinebit. Altera exceptio est, quoties inter sese, non adversus Episcopum, plures quidem de patronatu contendunt, sed unusquisque ex illis Clericum præsentaverit intra legitimum tempus; etenim obtinuit, ut etiam in hac specie locum non habeat devolutio juxta Lateranense decretum, quasi patroni, seu litigantes, cum præsentationem fecerint, non sint de negligentia redarguendi. Hanc exceptionem ego puto potius ex jure recepto fuisse confirmatam, quam profectam fuisse ex germana interpretatione decreti Lateranensis, ad quòd tantum si exigeretur,

Tom. II.

fortè videri undecumque accommodata non posset. Quicumque considerat sententiam Lateranensis Concilii, duplicem fuisse deprehendet edendi canonis causam; primùm, ut consuleretur Ecclesiis vacantibus, ne ministro suo diutius destituerentur, deinde, ut negligentia præsentantium coërceretur. Esto in proposito deficiat secunda causa; non tamen prior deest, quæ principalis est, utilitas nempe Ecclesiarum. Ast parendum est juri recepto, cujus plausu digna potest esse ratio, si dicatur, in potestate Episcopi esse litem quantocius dirimere, ac definire, ut unum ex præsentatis litigantibus victorem pronunciet, eundemque vacanti beneficio præficiat. At enim etiam alio remedio consultum fuit incommodis Ecclesiarum, quæ exinde emergere possent. Finge duos invicem de patronatu contendere, & utrumque lite pendente, necdum elapso legitimo tempore, duos Clericos præsentare: moritur unus ex præsentatis, salubriter cautum est, superstitem in lite necessariò instituendum ab Episcopo fore, quin amplius locus detur novæ præsentationi gratia patroni collitigantis. Idipsum recipitur, ubi etiam plures collitigantes sint, dummodò cæteri defuncti sint, & unus tantum supersit. Id jam statuerat Bonifacius VIII. in cap. 1. & 2. ut lite pendente in 6., deinde clarius traditum est in regula 29. Cancellariæ, quæ dicitur de subrogandis collitigantibus. Quòd adeo verum est, ut patronus collitigans cœpta lite ne admittatur quidem ad præsentandos plures, ne facta plurium præsentatione, cum lites acriores fiant, tum etiam reddantur diuturniores. Ut verò subrogationi litigantium locus fiat, & cæteri impetratores excludantur, oportet, ut subrogatio petatur à superstite intra mensem, quemadmodum aperte definitur in laudata regula Cancellariæ; item oportet, ut qui superstes esse proponitur, sese non intruserit in beneficium, aut nihil fraudis admiserit in lite incunda, quemadmodum contingeret, si quis sciens quem-

T

quam

quam senem, aut in extremo laborantem præsentati, litem statim moveret sine causa, & temerè omninò, ut moriente adversario jus sibi bonum ad beneficii possessionem capessendam adsereret.

Altera species proposita erat, quoties plures sint compatroni non invicem de jurepatronatus contententes, sed dividente inter sese jurispatronatus exercitationem, alternis vicibus præsentaturi, juxta Clementinam 2. hoc tit. Viderentur ex hac tributione sublata controversiæ omnes; verùm nihilominus quædam adhuc venire in disputationem possunt. Quid enim in primis, si is, ad quem præsentatio spectat, & qui turnarius dicitur, negligat intra tempus legitimum præsentare? Habetur quidem iste, ac si vices suas implevisset, atque eveniente deinde altera beneficii vacatione, alius esset turnarius pro modo successionis admittendus; imputet enim sibi, qui cum præsentare posset, noluit præsentare. Verùm dicendumne erit alterum compatronum, qui turnarius non est, post quadrimestre tempus ad præsentandum admitti, an potius collationem devolvi ad Episcopum liberè collaturum? Quid deinde si turnarius, ne præsentet, fato impediatur? Quid si præsentet, sed sine effectu? Sunt hæc singula explicanda, præhabita tamen generali observatione, qua jus turnariorum explicetur. Oritur istud juxta ex libera conventionem à patronis facta; agnoscentes enim compatroni, facile se in unum minimè consensuros, si simul & semel præsentarent, tribuunt sibi invicem præsentandi facultatem, quam dum turnarius exercet, non tam videatur suo, quàm etiam compatronorum nomine præsentare. Ita postulat natura patronatus, quæ individua est: ita voluntas compatronorum, qui quoad fieri possit, jus præsentandi retinere contendunt, quod aliter fieri nequit, nisi vices suas delegando compatrono. Et quidem hæc delegatio ab initio est voluntaria, propterea quòd ad eam temporum partitionem ex mutuo consensu deveniunt; ubi

verò semel partitio facta est, necessaria redditur, cum compatrono amplius non liceat à facta partitione recedere, & delegationem semel factam gratia compatroni revocare. His generaliter positis, accedamus ad discernendas species, quibus turnarii jura sua non impleant. In primis obesse potest turnario casus fortuitus; uti contingeret, quoties turnarius quemquam præsentavisset, qui vel repentina morte correptus institui ab Ordinario non potuerit, vel præsentationi necdum secuta institutione renunciaverit. Arbitror hac in specie, turnarium rursus valere ad novam præsentationem devenire, quasi nulla facta præsentatio fuerit, cum idem sit non præsentare, & præsentare sine effectu, adeo ut novum tempus ad præsentandum concedi eidem debeat, quemadmodum in simili specie definitum legimus in cap. 26. de elect. in 6. Secundo obesse turnario potest impedimentum objectum vel à collatore, vel à compatrono, vel ab extraneo; quibus in speciebus non erit turnarius censendus absolvisse jus suum, ac propterea ad primam præsentationem, quæ effectu sortiri possit, erit omninò admittendus, cum nemo sine facto, aut negligentia sua abs jure sibi competente excidere debeat. Tertio evenire potest, ut ex facto turnarii ejusdem nulla fiat præsentatio, aut fiat quidem, sed inutilis, veluti cum variis quæsitis effugiis dolosè tergiversaretur, tum verò ipse turnarius sibi quidem oberit, ut turnum suum absolvisse credatur, non tamen oberit compatronis, quibus facultas dabitur præsentandi communi suffragio, si plures fuerint, aut si unus tantum sit, facultas dabitur eidem liberè præsentandi, ac si pro ea vice præsentatio turno non subiaceat; quamquam ob utilitatem Ecclesiæ in hac specie videatur concedenda facultas Episcopo, ut cogere compatronos non turnarios possit ad præsentandum intra brevissima tempus, & minus quadrimestri, ne diutius beneficium vacet. Cum enim nova hæc præsentandi

fa-

facultas extra ordinem, & ex quadam indulgentiam concedatur compatronis, ita prudenter temperanda est, ne fraudem utilitati Ecclesiæ faciat. Neque dicas, elapso quadrimestri tempore ex jure scripto liberam fieri Episcopalem collationem; etenim repono, id verum esse, vel ubi patroni, cum præsentare possint, non præsentent, vel ubi patroni de jurepatronatus inter se contendant; ad has enim species coercetur Concilii Lateranensis constitutio in dicto cap. 3. hoc tit., at de ea specie patronorum, qui per alternas vices partiti sunt præsentationem bono pacis, etiam in utilitatem Ecclesiæ vergentis, nihil dicitur apud Patres Lateranenses; ac propterea ubi scripto jure destituimur, prudentiæ, æquitatisque regulas sequi necesse est, ut hinc quidem prospiciatur utilitati Ecclesiæ, illinc consulatur tuendo legitimo jurispatronatus semel quæsito, à quo si ex facto & negligentia turnarii dejicerentur cæteri compatroni, futurum vereri eidem possent, ne Ecclesia possessionem libertatis habere inciperet, à qua nova eveniente vacatione difficilius dejiceretur; quando nemo ignorat, vim possessionis in collationibus beneficiorum maximam esse, quod beneficia non adeo frequenter vacent. Neque iterum dicas, imputandam esse negligentiam turnarii etiam cæteris compatronis, propterea quòd turnarius habeatur veluti communis à compatronis electus procurator, & negligentia procuratoris nocere soleat principali. Siquidem repono, id verum esse, quoties de procuratore agatur, quem quis & liberè constituat, & liberè remove possit, non verò quoties aut quis dum procuratorem eligeret, alium eligere non posset, aut semel electum revocare non valeret, quemadmodum contingit in proposito, cum compatronus dividendo præsentationis tempora, ei mandatum dederit, non quem ipse elegisset, sed quem eligere ex necessitate tenebatur, & cui electo perpetuò ex necessitate obstringitur.

Tertia adhuc superest expendenda proposita species, in qua nimirum non inter plures de patronatu contenditur, nec compatroni tribuerunt præsentationes per alternas vices; sed compatroni simul & semel ad præsentationem concurrunt. Nonnihil interest in proposito, an præsentatio pluribus competat veluti Collegio, quemadmodum contingit in patronatu familiari collegiali, an præsentatio competat pluribus singillatim, ita ut singuli ad suffragium ferendum, si ve ad præsentationem admittantur. Si præsentatio pluribus veluti Collegio competat, unica esse præsentatio videtur, quæ omnium nomine fiat. Quamobrem in hac præsentatione servari debent illæ omnes regulæ, quæ ordinariæ sunt in electionibus celebrandis. Hinc convocari omnes debent, quin admitti possit præsentatio ab aliquibus separatim facta; & ille nominatus præsentationis causa censetur, qui à majore suffragantium parte eligatur. Quòd si inter eligentes contentio sit, libera erit Episcopali collatio, quasi nulla facta fuerit præsentatio, dicto cap. 3. hoc tit. Quo autem casu singuli uti singuli præsentandi jure gaudent, is inter plures præsentatos præferretur, qui majoris partis suffragia obtinuerit, atque ubi unicuique singularia, seu paria suffragia sint, ego non dubito, quin Episcopus liberè possit uni potius ex præsentatis, quam alteri gratificari, argumento legis 3. §. 4. ff. ad Senat. Cons. Silianian., quod & probavit Faber in codice lib. 6. tit. 1. deff. 11. laudans etiam in hanc rem definitiones Rotæ Romanæ; imò etiam & probare visus fuit Lucius III. in cap. 24. hoc tit., non quidem in hac ipsa, sed in non absimili specie. Imò hæc ipsa gratificandi facultas expressè videtur concessa in ipso Lateranensi decreto, dicto cap. 3 hoc tit., dummodò tamen Episcopi noverint, eum præeligendum esse, qui inter præsentatos à pluribus dignior sit, quemadmodum postulant generales leges in beneficiorum collationibus observandæ. Unum